

Opnieuw naar school in 2021 **Stappenplan voor een goede en sociaal veilige start na een lockdown**

De impact van corona blijft onverminderd voortduren. De gevolgen voor jou en jouw leerlingen zijn groot. Lessen zijn verplaatst van de klas naar thuis. Persoonlijk contact is vlak voor de kerstvakantie weer vervangen door digitaal contact. Bij vrijwel iedereen - leraren, leerlingen en ouders - hakt de tweede lockdown en het afstandsonderwijs er behoorlijk in. 'Genoeg is genoeg' horen we en het kan als een dieptepunt voelen. Velen kijken uit naar de herstart van het onderwijs op school.

Voordat de lessen op school starten, is het goed om als team stil te staan bij de tijd die achter jullie ligt en ervaringen en zorgen te delen. Het welbevinden van leerlingen – maar ook van jou en jouw collega's – is een belangrijk onderwerp, net als sociale veiligheid in de groep en in de school. Op www.schoolveiligheid.nl/corona staan enkele vragenlijsten naar het mentaal welbevinden van leerlingen waar je gebruik van kunt maken.

STAP

1

Bereid je voor

Bestuur en schoolleiding:

- **Bedenk wat je belangrijk vindt** voor de komende periode en betrek alle teams bij de plannen. Zorg voor heldere interne coördinatie. Waarop moet de nadruk liggen? Wat is er geleerd uit de opstart na de zomer in 2020? Hoe verbind je sociaal-emotionele begeleiding van leerlingen met de start van de lessen? Hoe past dat bij wat jullie schoolbreed en binnen het team belangrijk vinden? Welke zorgen zijn er en hoe kunnen jullie deze wegnemen? Zijn praktische zaken goed geregeld en is iedereen op de hoogte van de afspraken?
- **Betrek externe partners:** Het is goed om de afspraken over leerlingenzorg helder te hebben en waar nodig contact te hebben met partners zoals de GGD, hulpverleningsorganisaties of de gemeente. Bespreek hoe ondersteuning op school of thuis kan worden geregeld en zorg dat het team weet bij wie ze intern terecht kunnen. Benadruk dat leraren niet voor alles verantwoordelijk zijn.

In het team:

- **Kijk terug, deel jouw ervaringen:** Wat betekende de afgelopen periode voor jou als medewerker en collega? Hoe was het thuis en hoe ging het lesgeven op afstand? Was het een andere ervaring dan in 2020? Wat is er toen geleerd bij het weer naar school gaan dat nu weer in te zetten is? Heb aandacht voor positieve en negatieve ervaringen. Bespreek zaken die zijn blijven liggen, maar nu wel aan de orde moeten komen. Dit kan betrekking hebben op de onderlinge samenwerking, maar ook op leerlingen en hun gezin.
- **Kijk vooruit, maak opnieuw afspraken voor de opstart:** Waar ga je aan werken en bij wie kun je terecht met praktische of persoonlijke vragen.

Bedenk met welke verhalen leerlingen op school komen en wat je dan te doen staat. Bespreek over welke leerlingen je zorgen hebt en wat nu nodig is.

- **Betrek ouders:** Neem voorafgaand aan de eerste schooldag contact op met alle ouders. Dat kan digitaal, via een korte vragenlijst, of telefonisch. Voor zover dat nog niet bekend is, kun je navragen welke zaken belangrijk zijn om te weten en hoe zij deze tijd, als mede-leerkracht, hebben ervaren. Sta open voor feedback en luister naar zorgen. Informeer ouders hoe de komende periode eruit gaat zien en laat weten wat mogelijk nog van hen wordt verwacht nu de school weer (gedeeltelijk) van start gaat. Plan eventueel een vervolcontact.

STAP

2

Bepaal doelen voor de eerste dag en de eerste periode na de lockdown

Het is belangrijk te weten waarop de focus moet liggen wanneer de school weer begint. De eerste periode is vooral bedoeld om:

- Opnieuw het startmoment te markeren en uit te spreken dat het fijn is om elkaar weer te zien.
- Ervaringen uit te wisselen, mooie en verdrietige momenten samen te delen.
- Een luisterend oor te bieden.
- Nieuwe verbinding in de groep te creëren.

Natuurlijk wil je de lessen hervatten, maar wees ook sensitief voor het welbevinden van de individuele leerling en voor het groepsproces.

Groepsdynamiek

Heb aandacht voor het bepalen van positieve groepsnormen en voor de dynamiek in de groep:

- **Forming** – oriënteren, kennismaken (rustige sfeer)
- **Storming** – presenteren, wie zijn leider en volgers (rumoerige klas)
- **Norming** – normeren, positieve groepsnormen bepalen
- **Performing** – presteren, ongeschreven regels en normen gelden
- **Reforming** – afronden en afscheid nemen, de sfeer wordt lossier, maar de regels gelden nog steeds

Stuur op de onderlinge omgang en samenwerking. Accepteer dat iedereen weer moet wennen aan elkaar en dat dit tijd kost. Door éérs de normen samen met de leerlingen vast te stellen, wordt de storming-fase milder.

Twee pijlers: verwerking en normalisering

Het is belangrijk dat je aandacht hebt voor verwerking én normalisering. Deze processen lopen naast en door elkaar en doen een beroep op je pedagogisch en didactisch vakmanschap.

Neem tijd voor een rustige start en vraag “Hoe was de afgelopen tijd voor jou?” Je kunt kiezen voor het gesprek, maar er zijn andere manieren, zoals een creatieve vorm of een gezamenlijk ritueel. Afhankelijk van de school en je leerlingen kun je inzetten wat het meest passend is.

3.1 Verwerking

- Geef ruimte aan ervaringen en zorg dat iedereen aan bod komt. Houd het luchtig waar dat kan en serieus waar nodig. Bagatelliseer niets, maar luister en bevestig nare ervaringen. Vraag door als iets niet duidelijk is en laat merken dat je de leerling ondersteunt. Het is goed om gevoelens te benoemen en te verifiëren. Leef mee en geef een compliment. Let op de impact die een verhaal heeft op anderen.
- Respecteer de leerling die niet zo diep in wil gaan op de thuis- of digitale school-situatie. Heb oog voor leerlingen die nu vanuit de veilige thuissituatie naar school moeten en dit als onveilig ervaren. In een 1-op-1 gesprek kun je later uitzoeken wat er speelt.
- Laat merken dat leerlingen bij je terecht kunnen, vanuit jouw rol als mentor, maar ook als vakdocent. Het is genoeg om te luisteren, erover te praten en troost te bieden.
- Neem actie wanneer je ondersteuning nodig hebt bij vragen over verwerking en maak gebruik van de interne zorgstructuur.
- Je kunt ook vertellen hoe jij deze tijd zelf hebt ervaren. Jouw persoonlijke verhaal kan zorgen voor herkenning.

Verlies en rouw

Er zijn leerlingen die te maken hebben met een vorm van verlies. Verlies van een dierbare, verlies van de bekende structuur en veiligheid van school of juist verlies van de veiligheid thuis. Er zijn verschillende manieren van omgaan met verlies:

Vermijdend gedrag: wegstoppen van gevoelens, er niet over willen praten

Negatief gedrag: somberheid, zwartkijken, niets doet ertoe

Zorgzaam gedrag: eigen gevoelens voor jezelf houden, problemen van anderen oplossen.

- Bij jonge mensen verloopt rouw anders dan bij volwassenen. Mogelijk komt dit pas op een later moment tot uitdrukking.
- Structuur en veiligheid zijn essentieel voor het toelaten van emoties. School kan een belangrijke rol spelen door het bieden van een dagelijkse routine en als leraar ben je een stabiele factor.

Bij ervaringen van verlies en rouw is het je taak om goed te luisteren en ruimte te geven aan het verwerkingsproces. Help een leerling te bedenken welke mogelijkheden hij zelf heeft om het verlies een plek te geven. Wanneer iemand lijkt vast te lopen of wanneer je andere verontrustende signalen ziet, laat dan weten dat jij je zorgen maakt en organiseer, zo nodig, aanvullende ondersteuning in samenspraak met de ouders.

3.2 Herstel van het normale

Het is van belang om op school veiligheid, rust en structuur te bieden en te zorgen voor normalisering. Een deel van de dynamiek in de fysieke klas heeft zich ook voorgedaan tijdens de lessen op afstand. In de klas is er (mogelijk) digitaal gepest, zijn leerlingen buitengesloten en heeft er zich veel afgespeeld waarop je geen zicht hebt gehad.

- Spreek uit dat school een plek moet zijn waar iedereen zich veilig kan voelen. Zeg dat jij daarvoor verantwoordelijk bent en de hulp van alle leerlingen nodig hebt. Wees duidelijk over wat je per se niet wilt zien en horen.
- Vertel wat het programma is voor de komende tijd. Natuurlijk worden de lessen weer opgestart, maar het gaat ook om de onderlinge omgang en de contacten in de groep. Begin bijvoorbeeld iedere

ochtend met een incheck-moment.

- Herhaal de gedragsregels die gelden of formuleer samen nieuwe regels. Geef het goede voorbeeld. Jouw houding en gedrag bepalen de sfeer in de klas.
- Doe in de klas zoals je altijd doet. Verander zo min mogelijk. Wees duidelijk over veranderingen die onvermijdelijk zijn en die samenhangen met een geleidelijke opstart.
- Zijn er vragen of zorgen, geef daar dan zo goed mogelijk antwoord op. Zeg gerust dat je iets niet weet. Wellicht kunnen jullie samen op zoek naar het antwoord.
- Het is normaal dat de concentratie wat lager is. Verwacht wat redelijk is, maar accepteer dat het niet vanaf dag 1 als vanouds hoeft te zijn.

Praktische (les)ideeën

Vier dat je elkaar weer ziet. Zorg voor een warm welkom. Maak ruimte voor uitwisseling, bedenk hiervoor passende groepsactiviteiten. Ontspanning en plezier horen daarbij.

- Betrek gymdocenten bij het organiseren van een mogelijke buitenactiviteit
  - Vul een vragendoos met vragen van leerlingen voor een groepsgesprek
  - Laat leerlingen kaarten maken voor een ander
- Een ritueel kan helpen om de overgang te markeren en biedt houvast, troost en verbinding. Houvast

omdat het helpt contact te maken met het bekende en kan dienen als anker. Troost omdat een ritueel een manier is om emoties een plek te geven. Verbinding omdat iedereen weer samen is en het ritueel dat samenzijn op school onderstreept. Heb je in 2020 een ritueel gedaan, dan kan een herhaling van een (soortgelijk) ritueel nog extra steun en verbinding bieden.

Lees ook dit blog: www.schoolveiligheid.nl/blog/weer-naar-school-wat-kan-een-ritueel-betekenen.

Rond af

Ook al blijft de onzekerheid over de toekomstige ontwikkelingen rondom COVID-19 bestaan, de opstart, of dat nu een dag, een week of een langere periode is, moet uiteindelijk een afronding krijgen in het team. Als dat kan, maak dan een inschatting wanneer de situatie weer 'normaal' zou moeten zijn.

- Plan periodieke overleggen waarin je met het team, interne ondersteuners en eventueel ook externe partners de stand van zaken doorloopt. Houd in de gaten hoe het met iedereen in het team gaat. Bespreek wat goed gaat, wat niet en wat nog moet worden geregeld. Welke afspraken moeten worden herzien?
- Tot slot moet er een moment zijn om vooruit te kijken. Ook daar komt weer ruimte voor en dat is goed.